

MANAGEMENTUL DE PROIECTE ȘI IMAGINEA BIBLIOTECII PUBLICE ÎN COMUNITATE

Elena NEGOIȚĂ
ORCID 0009-0008-7482-6370
**Biblioteca Publică Raională
„Mihai Eminescu”, Fălești**

Rezumat: Articolul oglindește experiența Bibliotecii Publice Raionale „Mihai Eminescu” Fălești, privind promovarea imaginii pozitive a bibliotecii în comunitate prin intermediul proiectelor, programelor susținute financiar de diverse instituții, ONG-uri locale, naționale sau internaționale, aplicând managementul de calitate. Poziționarea strategică a bibliotecii s-a înscris în inițiativa-cheie profesională a anului 2023: „Îmbunătățirea operării și managementului de bibliotecă”.

Cuvinte-cheie: imagine pozitivă, management al proiectelor, necesități ale comunității, impact.

Abstract: This article reflects the experience of the "Mihai Eminescu" District Public Library Fălești regarding the promotion of the library's positive image in the community, applying quality management through projects and programs financially supported by various institutions: local, national or international NGOs. The strategic positioning of the library is a part of the most important professional initiative of the year 2023 - "Improving library operation and management".

Keywords: positive image, project management, community needs, impact.

Introducere

Managementul prin proiecte a devenit o parte indispensabilă a activității Bibliotecii Publice Raionale „Mihai Eminescu” Fălești, contribuind la realizarea aspirațiilor profesionale ale bibliotecarilor.

Termenul de „proiect” provine din latinescul „*projectus*” – aruncare înainte. Rădăcina sa latină evocă o mișcare, o traiectorie și o raportare în timp și spațiu, deoarece sugerează implicarea următoarelor elemente: un punct de plecare utilizat ca bază, de la care se pornește; aruncare înainte, planificare (funcția cea mai importantă în managementul proiectului: scopul, obiectivul).

Dintre caracteristicile unui proiect menționăm: *scopurile și obiectivele clar definite* și formulate astfel încât să producă rezultate bine determinate (prin aplicarea metodei SMART: Specific, Măsurabil, Re-

alizabil, Realist); *fezabilitate* (obiectivele proiectelor trebuie să fie realizabile, ceea ce înseamnă că e necesar să ținem cont nu numai de cerințe, ci și de disponibilitatea de resurse); *limitare în timp și spațiu* (proiectele au un început și un final, se derulează într-un loc și într-un context specific); *complexitate* (proiectele apelează la diverse abilități în materie de planificare și implementare, implicând diverși actori și parteneri, diverși deținători de interese); *caracter colectiv* (proiectele sunt produsul unui efort colectiv, sunt realizate de o echipă, implicând diverși parteneri și răspunzând la nevoile unui public-țintă) și altele. Fazele unui proiect de dezvoltare sunt următoarele: inițierea; planificarea; execuția proiectului; monitorizarea și controlul; finalizarea.

Deoarece au fost formulate diferite definiții pentru sintagma „managementul

proiectelor”, considerăm relevantă următoarea formulă: „Managementul de proiect constă în planificarea, organizarea și gestionarea (controlul) sarcinilor și resurselor, ce urmărește atingerea unui anumit obiectiv, în condițiile existenței unor constrângeri, referitoare la timp, resurse și costuri” [4].

Experiențe locale

Istoria implementării proiectelor în Biblioteca Publică Raională „M. Eminescu” Fălești a început în anul 2001, ca rezultat al participării la seminarul „Managementul și evaluarea proiectelor de bibliotecă”, organizat în perioada 9-11 octombrie de Școala de Biblioteconomie din Moldova – proiect al Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM). Cunoștințele acumulate au fost transferate în practică în 2002, odată cu implementarea primului proiect: „Dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă”. Colecțiile bibliotecii s-au îmbogățit cu literatură de referință în sumă de 1500 de dolari. În 2003 a fost implementat și cel de-al doilea proiect: „Extinderea serviciilor de bibliotecă”, ambele finanțate de Fundația SOROS. Biblioteca a fost dotată cu 3 computere, 1 imprimantă, 1 copiator, 1 scanner, 1 combină muzicală. Pentru cititorii făleșteni s-au deschis noi orizonturi și posibilități de informare, serviciile tradiționale au fost completate cu servicii noi. Biblioteca a devenit (și continuă să rămână) prima și unica instituție publică care oferă acces liber publicului larg la Internet.

Un impuls profesional s-a manifestat odată cu realizarea Programului Național NOVATECA, finanțat de Fundația Bill și Melinda Gates. Programul a schimbat radical fața bibliotecilor, a dezvoltat bibliotecarilor noi competențe profesionale, sporind astfel imaginea pozitivă a bibliotecii și a bibliotecarului în comunitate. Impactul proiectelor implementate în perioada anilor 2014-2018 (conform cercetării rapoartelor statistice și analitice de activitate a Bibliotecii Publice Raionale „M. Eminescu”) ține de următoarele: 42 de biblioteci publice teritoriale (în rețea – 50) dotate cu tehnologii informaționale, mobilier, alte bunuri în sumă de circa 3 mln. lei, din care 660.393 lei – Biblioteca Publică Raională „M. Emi-

nescu” Fălești (Vezi *Tabelul nr. 1*). De asemenea, bibliotecarii au participat la 52 de instruirii/624 de ore (traininguri, ateliere, reuniuni), organizate de centrele biblioteconomice din țară, îmbunătățindu-și cunoștințele și abilitățile în utilizarea tehnologiilor, advocacy, leadership, educație mediatică, servicii publice electronice, utilizarea sistemului de raportare on-line 6-C etc. A fost inaugurat și instituționalizat Centrul de Formare (CF) a BPR „M. Eminescu” Fălești (prin Decizia nr. 04/12 din 04 noiembrie 2016 a Consiliului Raional Fălești), fiind livrate 118 de instruirii pentru 77 de bibliotecari locali, școlari, cu un număr total de 1416 de ore. În rezultatul instruirilor organizate la nivel raional, național, a crescut numărul formatorilor din rețea: de la 2 la 12.

Vizita de studiu în 2016, împreună cu 20 de bibliotecari din rețea, la Biblioteca Județeană Cluj „O. Goga” a oferit posibilitatea de a prezenta activitatea BPR Fălești, de a asista la activități desfășurate în BJC „O. Goga” și în filialele acesteia. Ca urmare a acestei vizite fiecare bibliotecă a implementat cel puțin 1 serviciu modern preluat de la bibliotecile clujene, cele mai reușite fiind: „Teatru de Umbre” (BP Taxobei), „Vreau să-mi citești” și „Cum găsești o carte... de muncă” (BPR „M. Eminescu”), „Memorie și cunoaștere locală” (BP Pârlița), s-a semnat un acord de colaborare între BJC „O. Goga” și BPR „M. Eminescu” Fălești.

O altă vizita de studiu, în 2017, la Riga, Letonia, în cadrul Proiectului „Educație Mediatică în biblioteci”, a contribuit la îmbunătățirea activității în educația mediatică a copiilor. În scopul optimizării și promovării imaginii bibliotecilor din rețea a fost inaugurat Biroul de PR (relații publice), în parteneriat cu instituțiile media din localitate.

Menționăm și alte reușite ale implementării diverselor proiecte:

- Îmbunătățirea calității serviciilor oferite comunității și lansarea serviciilor moderne (15). Cele mai semnificative sunt: „Clubul tinerilor jurnaliști”, „Cu Internetul tu nu ești singur” (destinat copiilor migranților), „Clubul tânărului apicultor”, „Aventura cunoașterii” (copii

cu dizabilități locomotorii), „Utilizarea calculatorului de către persoanele nevăzătoare”, „Șah pentru toți pe table și online”, „Clubul de robotică”, „CodeLab – învață *coding* la bibliotecă” etc., de care au beneficiat 750 de persoane.

- Organizarea și promovarea activităților extramuros, prin activități în cadrul taberei de vară, în grădinițele de copii, licee, centrele de asistență socială (3). În total au fost organizate 84 de activități de acest tip, cu participarea a 1450 de copii.
- Dezvoltarea parteneriatelor cu instituțiile publice și private: BJC „O. Goga”, AO Keystone Moldova, AO „Progres prin alternativă”, Clubul Familiei, Asociația de Șah a raionului Fălești, Asociația Apicultorilor, AO ACSA, Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă, Centrele de Asistență Socială (3), Centrul de Resurse pentru Copii și Tineri”, AO „Societatea Orbilor din Moldova”, liceele (3) și grădinițele (2) din localitate, Palatul de cultură „M. Volontir”, școala de muzică, școala de arte plastice „Gh. Vrabie” etc.
- Implicarea ca parteneri în implementarea a 4 proiecte de dezvoltare comunitară cu: AO Keystone Moldova, AO „Progres prin Alternativă” (proiect moldo-elvețian), AO „Pro Asistență și Dezvoltare Comunitară”, ONG „Cutezătorul”. Un Voluntar al Corpului Păcii, a activat la noi în bibliotecă timp de 2 ani, facilitând instruirile IT, implementând serviciul „Inițiere în business pentru tineri”.
- Promovarea imaginii bibliotecii în mass-media: prin publicarea a 56 de articole în presă, participarea la emisiuni TV (3), la radioul național (2), local (56), precum și în sursele media online: pagina de Facebook a bibliotecii, grupul Bibliotecii Publice Fălești, pagina Secției Cultură și Turism Fălești, site-ul Consiliului raional Fălești etc.
- Aprecieră muncii noastre (grație transparenței și vizibilității prin promovare intensă, feedbackului pozitiv din partea comunității) de către organele ierarhice superioare, locale. Activitatea colectivului BPR „M. Eminescu” a fost apreciată cu 17 diplome.

Tabel nr. 1. *Proiecte cu finanțare externă, realizate la BPR „Mihai Eminescu” Fălești*

Denumirea proiectului	Perioada	Finanțator	Valoarea (MDL)
Bibliotecile aduc schimbarea în comunitate în timpul crizei refugiaților	2022-2023	Comitetul Internațional al Salvării	123.550
Replicarea serviciului „iCAN pentru o carieră de succes”	2018	Fundația Bill și Melinda Gates	2000
Inițiativa 1+1	2018	Fundația Bill și Melinda Gates	8000
PR și campanii de promovare a bibliotecilor (vizită de studiu în Letonia)	2017	Departamentul de Stat American	14.000
Inițiativa 1+1	2017	Fundația Bill și Melinda Gates	5.574
Serviciul „Tânărul apicultor” și „Floralia” (Campania „Ne vedem la bibliotecă”)	2017	Fundația Bill și Melinda Gates	8.693
Replicarea serviciului „Computerul – sprijin pentru viitoarea profesie”	2017	Fundația Bill și Melinda Gates	2.513
Vizita de studiu în Estonia (pentru 5 persoane)	2017	Fundația Bill și Melinda Gates	108.000

Clubul de robotică	2017	Fundația Bill și Melinda Gates	36.133
Vizita de studiu în Polonia (robotica)	2016	Fundația Bill și Melinda Gates	18.000
Managementul tabletelor în biblioteci pentru copii	2016	Fundația Bill și Melinda Gates	14780
Vizita de studiu la Cluj, România (pentru 3 persoane)	2016	Fundația Bill și Melinda Gates	15.000
Replicarea serviciului „Creștem împreună cu bibliotecă”	2016	Fundația Bill și Melinda Gates	2000
Clubul tânărului jurnalist	2016	Departamentul de Stat American	40.008
Serviciul inovator de bibliotecă „Șah pentru toți pe table și online”	2015	Fundația Bill și Melinda Gates	19.365
Aderare la Programul Național NOVATECA	2014	Fundația Bill și Melinda Gates	143.597
Biblioteca – șanse egale pentru toți	2013	Fundația Bill și Melinda Gates	16.480
Extinderea serviciilor de bibliotecă	2003	Fundația SOROS	63.000
Dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă	2002	Fundația SOROS	19.700
Total:			660.393

Participare în proiecte de dezvoltare comunitară

Proiectul „Îmbătrânire și Sănătate” (2020-2023), implementat de către Asociația Obștească CASMED, cu suportul financiar al Crucii Roșii din Elveția, a avut drept scop general acțiunea de sprijinire a persoanelor în etate pentru a le oferi oportunități de a îmbătrâni „frumos” și a le ușura viața. Un grup de seniori ai Clubului „Vârsta de argint”, care activează în BPR „Mihai Eminescu” de 10 ani, s-au implicat activ în implementarea proiectului în baza unui „Memorandum de înțelegere” (nr. 5 din 27 iunie 2019, încheiat pe o perioadă nedeterminată), între AO CASMED și Biblioteca Publică Raională „M. Eminescu” Fălești, devenind „ambasadori comunitari”, iar colaboratorii Bibliotecii – membri ai Comitetului Coordonator Local (CCL) pentru implementarea conceptului „Comunitate Prietenoasă Vârstei” din or. Fălești. Ei au identificat un șir de probleme cu care se confruntă comunitatea, le-au priorizat și le-au propus spre includere în Planul Strategic de dezvoltare a localității, ulterior au fost și soluționate

(amenajarea parcului central, construcții de trotuare, redeschiderea unei farmacii la Gara Fălești, plasarea de panouri informative în comunitate, amenajarea terenurilor de joacă pentru copii etc.).

Proiectul „Bibliotecile – puncte de educare a alegătorilor” (2021), a fost inițiat și finanțat de Programul Națiunilor Unite pentru dezvoltare în Moldova. Scopul proiectului a constat în educația civică și electorală a tinerilor alegători. Au fost instruiți 20 de bibliotecari din raion, care, la rândul lor, au dezvoltat servicii noi la ei în biblioteci și au instruit în jur de 300 de tineri în domeniul educației civice și informării alegătorilor. Ei au făcut cunoștință cu noțiunile și activitățile ciclului electoral, prevederile legale privind organizarea alegerilor în Republica Moldova, sistemul organelor electorale, subiecții interesați de organizarea și desfășurarea scrutinelor electorale și, cel mai important, cum să dezvolte spiritul civic și participativ al tinerilor și viitorilor alegători, utilizatori ai bibliotecii.

Proiectul de voluntariat destinat copiilor refugiați „Echipa Mobilă” (2022-2023), a avut drept scop susținerea și ajutarea

persoanelor refugiate din Ucraina de a se integra în societate. Responsabil de implementarea proiectului a fost Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei și Copilului din or. Fălești, iar finanțator – Federația Internațională „Terre des Hommes”, organizație umanitară internațională de caritate pentru drepturile copilului. Bibliotecara refugiată Irina Belous, angajată a BPR „M. Eminescu” din aprilie 2022, în calitate de voluntar-animator, a participat la organizarea a 70 de activități educaționale recreative pentru refugiați din zona Centru-Nord a Republicii Moldova, în care au fost implicați 560 de copii.

Proiectul „Împuternicirea femeilor în Ucraina și Moldova pentru prevenirea violenței împotriva femeilor” (2022-2023)

a fost implementat de către Asociația Împotriva Violenței „Casa Mărioarei”, în scopul apropierii psihologice dintre copii și părinți, prin desfășurarea împreună a diverselor activități educaționale și terapeutice: din martie, biblioteca a găzduit săptămânal întâlniri culinare duminicale, unde femeile au pregătit preparate tradiționale din bucătăria moldovenească și ucraineană; au fost organizate cursuri cu elevi ai liceului teoretic „A. Pușkin”, în domeniile artă și terapie prin joc, și evenimente pentru promovarea păcii și toleranței. La 12 mai 2023, a avut loc un eveniment deschis dedicat Zilei Familiei în incinta Palatului de Cultură „Mihai Volontir” din or. Fălești.

Scopul Proiectului „Moldovenii și ucrainenii uniți împotriva violenței în bază de gen” a constat în prestarea serviciilor psihologice, juridice, sociale și adăpost femeilor și copiilor-victime ale violenței în familie,

implementat de AO „Casa Mărioarei” și finanțat de INTERSOS Moldova, prin intermediul UNHCR-Moldova. Realizat în 2022, a avut drept impact: 20 de activități culturale, recreative și de informare pentru copiii refugiați din comunitatea locală, la care au participat 420 de copii și femei refugiate.

Proiectul „Bibliotecile aduc schimbarea în comunitate în timpul crizei refugiaților” (2022-2023), implementat de Centrul

de Drept al Femeilor în 10 biblioteci din 10 comunități din țară, în parteneriat cu Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova, și finanțat de Comitetul Internațional al Salvării, a avut drept obiectiv implicarea responsabilă a comunităților, prin intermediul bibliotecilor, în răspunsul eficient la criza refugiaților; crearea, în cadrul bibliotecilor a spațiilor sigure pentru

persoanele refugiate, în special pentru femei și copii; organizarea diverselor activități desfășurate cu participarea femeilor și copiilor din comunitate, în vederea integrării femeilor și copiilor refugiați. Spațiul a fost dotat cu echipament, mobilier, cărți și alte resurse informaționale. În cadrul proiectului au fost organizate mai multe activități pentru copii și femei, unde beneficiarii

au primit informații despre serviciile de asistență specializată; u fost organizate grupuri de suport, cu implicarea unui psiholog; au primit pachete cu produse de primă necesitate, ghiozdane cu rechizite școlare pentru elevi. De asemenea, au fost organizate diverse *ateliere de creație*: de desen, de modelare din aluat sărat, din plastilină, din materiale reciclabile, broderie cu diamanțe ș.a.; *activități cultural-educative*: „Ziua Integrității Ucrainei”, „Ziua Internațională a Siguranței pe Internet”, „În lumea minunată a poveștilor lui A. Pușkin”, „Ziua Pământului”, „Ziua creionului colorat”, „Ziua Mondială a Desenelor Animate” etc.; *discuții*: „Prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen și traficul de persoane” etc., *sesiuni de informare*: „Femeile și egalitatea de gen”, cu avocata Daniela Josanu etc. Impact: au fost organizate 57 de activități pentru 200 de refugiați: 19 activități culturale, 5 ateliere, 8 vizionări de filme, 10 jocuri de socializare, 2 sesiuni de informare, 10 întâlniri a femeilor refugiate cu psihologul.

Participare în proiecte naționale

Programul Național Lectura Central (PNLC) este un Proiect de incluziune culturală a comunității, ajuns la cea de-a 6-a ediție, 2023, inițiat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, cu susținerea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, în colaborare cu Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, bibliotecile de toate tipurile, autoritățile publice locale, și are scopul să centreze contribuțiile bibliotecilor, comunităților și factorilor de resort pentru optimizarea interesului față de carte, promovarea lecturii și dezvoltarea culturii lecturii. Parteneri în cadrul acestui grandios proiect sunt instituțiile educaționale și culturale din localitate, Direcția Generală Educație și Cultură din or. Fălești susține financiar activitățile din proiect. Biblioteca „Mihai Eminescu” organizează anual în cadrul proiectului circa 22 de activități culturale, educaționale, 3-4 întâlniri cu scriitorii, la care participă circa 600 de persoane (620 în 2022). Participăm la concursurile PNLC, deseori am fost menționați la diverse nominalizări.

Incluziunea colecțiilor rețelei de biblioteci publice Fălești în circuitul

informațional național se realizează prin *Proiectul SIBIMOL* (Sistemul Integrat al Bibliotecilor Informatizate din Moldova). Inițiat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, autorul conceptului fiind Alexei Rău, directorul general al BNRM, pus în funcțiune din 2 septembrie 2008, el asigură, prin portalul său, accesul beneficiarilor din Moldova la cataloagele colective, la bazele de date, la resursele electronice ale țărilor lumii, precum și accesul tuturor țărilor lumii la Catalogul Național Colectiv Partajat (CNCP), la resursele electronice ale bibliotecilor din Republica Moldova. Biblioteca Publică Raională „M. Eminescu” Fălești este parte integrantă a acestui Proiect din 28 noiembrie 2012, în baza unui Contract de parteneriat semnat de ambele părți. E de menționat faptul că instituția noastră continuă să mențină poziția de lider la capitolul „înregistrări total” în sistem – 25.024, la 06 aprilie 2023, îmbucurători fiind și indicatorii trimestrului I, 2023 – „integrate” 1646, „adăugate” 1188. Acești indicatori au fost considerabil îmbunătățiți (inclusiv) grație instruirilor tinerilor angajați ai BPR „M. Eminescu”, responsabili de domeniul respectiv, la Centrul SIBIMOL, BNRM.

Campania Națională de promovare a Cărții și Lecturii „Să citim împreună” se desfășoară anual în perioada ianuarie – decembrie și are ca scop promovarea cărților autorilor din Republica Moldova, implicarea copiilor și adolescenților în activități de lectură și valorificare literar-artistică a cărților promovate în campanie, încurajarea lecturilor în familie. În cadrul campaniei se organizează anual 15-20 de activități culturale: expoziții, discuții de carte, întâlniri cu scriitorii, protagoniști ai campaniei, la care participă anual în jur de 75-100 de elevi.

Scopul proiectului *Festivalul „Zilele Creangă”*, ediția a XI-a, 2021, a fost stimularea creativității și imaginației copiilor. Responsabil – A. O. „Secția Națională din Republica Moldova a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret”; sursa de finanțare – Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova; impactul proiectului – Concursul republican de desene „Ion Creangă – un basm fără sfârșit”, la care au participat și copiii făleșteni.

Programul „Ajutor la contor”. Biblioteca s-a implicat activ în implementarea Legii nr. 241/2022 privind Fondul de reducere a vulnerabilității energetice și, respectiv a Ordinului nr. 62 și nr. 162, din 07 septembrie 2022, ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale și a Ministerului Culturii, privind organizarea implicării asistenților locali comunitari și a bibliotecarilor la înregistrarea unor categorii de persoane în Sistemul „Vulnerabilitatea energetică”.

Astfel, în perioada octombrie – decembrie 2022, bibliotecarii au acordat asistență de includere individuală a peste 1270 de familii în sistem, pe site-ul *compensatii.gov.md*; cu ajutorul telefonului mobil au fost înregistrate 420 de familii.

Inovații gestionate la nivel instituțional

Proiectul „Toți liderii citesc” a avut drept scop acțiunile de a spori interesul față de lectură, centrarea pe autoeducație și dezvoltare personală și profesională a cetățenilor, prin prisma liderilor. Responsabil de proiect a fost directorul BPR „M. Eminescu”. Realizat în 2021, proiectul a avut următorul impact: au fost create 7 filmulețe video – interviuri motivaționale (cu privire la rolul și locul lecturii în viața lor), realizate în bibliotecă cu 7 lideri ai comunității

făleștene din diverse domenii de activitate.

Campania „Făleștenii citesc”, lansată în februarie 2021, a mizat pe constituirea unei comunități de cititori prin promovarea lucrărilor de înaltă valoare artistică și educarea gustului pentru lectură a făleștenilor.

Proiectul „Bibliotecarul recomandă” a avut drept scop promovarea (online) a cărților de valoare din literatura autohtonă și universală de către bibliotecarii BPR.

Proiectul „Lecturi de weekend” a urmărit promovarea (online, bilunar) în ajun de weekend a cărților/operelor aniversare de către bibliotecarii BPR.

Proiectul „Fălești: Memorie și cunoaștere locală” s-a centrat pe valorificarea patrimoniului documentar și imagistic despre trecutul și prezentul comunității prin intermediul blogului „Fălești: Memorie și cunoaștere locală”.

Concluzii

Este important ca înainte de a aplica la un proiect, bibliotecile să țină cont de următoarele condiții: dacă proiectul se integrează în obiectivele strategice ale bibliotecii, dacă biblioteca va fi capabilă să elaboreze corect și calitativ solicitarea de proiect, dacă biblioteca va fi capabilă să se angajeze în proiect, dacă dispune de o echipă capabilă de a implementa proiectul, dacă factorii decizionali sunt predispuși să contribuie la (co) finanțarea proiectului (atunci când proiectul cere investiții financiare). Activitate în cadrul proiectelor este complexă și necesită investiții atât din partea organizației participante, cât și a echipei de proiect. Rezultatele vin să îndreptățesc aceste eforturi, care, pe lângă satisfacție, sporesc necesitatea de dezvoltare continuă a acestor instituții.

Referințe bibliografice:

1. CEBOTARU, Eugenia. Managementul proiectelor – soluție eficientă pentru atingerea unor obiective de anvergură. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Managementul%20proiectelorsolutie%20eficienta.pdf [accesat 2024-05-13].
2. GHIMPU, Natalia. Bibliotecile și dezvoltarea parteneriatelor comunitare. Disponibil: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1662/Ghimpu_Bibliotecile.pdf?sequence=1&isAllowed=y [accesat 2024-05-13].
3. KIRIAKOV, Mariana. Portofoliul de proiecte al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova: bunele practici aplicabile în bibliotecă. Disponibil: <http://37.233.63.203/bitstream/handle/123456789/1218/> [accesat 2024-05-13].
4. KULIKOVSKI, Lidia. Abordări ale managementului la BM „B.P. Hașdeu”. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/17-26_5.pdf [accesat 2024-03-15].
5. OSOIANU, Vera. Bibliotecile în contextul crizei refugiaților și a solicitanților de azil. Disponibil: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1667/Osoianu_criza%20refugiatilor.pdf?sequence=1&isAllowed=y [accesat 2024-03-15].